

Soruşturma mülakatına kısa bir giriş Uygulayıcı el kitabı

Avrupa polislik hizmetlerinde
ortak ilkelerin ve mesleki standartların
teşvik edilmesi

Michael Boyle
Jean-Claude Vullierme

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Soruşturma mülakatına kısa bir giriş Uygulayıcı el kitabı

**Avrupa polislik hizmetlerinde ortak
ilkelerin ve mesleki standartların
teşvik edilmes**

Michael Boyle
Jean-Claude Vullierme

Avrupa Konseyi

Bu çalışmada belirtilen görüşlerin sorumluluğu yazarlarına aittir ve Avrupa Konseyinin resmi politikalarını yansıtmayabilir.

Bu dokümanın tümünün veya bir bölümünün çoğaltılması veya tercüme edilmesiyle ilgili istekler İletişim Müdürlüğüne gönderilmelidir (F-67075 Strasbourg Cedex veya publishing@coe.int). Bu dokümanla ilgili diğer tüm yazışmalar İnsan Hakları ve Hukukun Üstünlüğü Müdürlüğü ile yapılmalıdır.

Kapak ve Sayfa Düzeni: Doküman ve Yayın Bölümü (SPDP), Avrupa Konseyi

Foto: © Shutterstock

© Avrupa Konseyi, Kasım 2019
Avrupa Konseyinde Basılmıştır

Bu kılavuz aşağıdaki Avrupa Konseyi uzmanlarınca hazırlanmıştır:

Michael Boyle
Jean-Claude Vullierme

İçindekiler

ÖNSÖZ	5
GİRİŞ	7
PROFESYONEL GÖRÜŞMELER	9
Görüşme mi sorgulama mı?	9
İnsan haklarına saygı gösterilmesi sorunu	10
Yasaların üstünlüğünün korunması – Polis memurunun görevi	11
İnsan hakları	11
Altın kural	13
İşkence bir işe yaramaz	13
Şüphelilere nasıl davranılmalı	14
Soru sorma	15
Şüphelinin yorumlanması – Bir uyarı	16
Suçun işlendiğinin kesin olması	16
Görüşmenin kaydedilmesi	17
İtiraf	19
Konuşmayan şüpheli	20
Uygulamalı testler	21
GÖRÜŞME SÜRECİ	23
Planlama	24
Hazırlanma	25
Tanışma	25
Öykü	26
Sorular	27
Sonlandırma	30
Değerlendirme	30
SONUÇ	31
POLİS GÖRÜŞMELERİNDE UYGULANAN İLKELER	33
NOTLAR	35

Önsöz

Bu kılavuzu hazırlayan iki uzman, ülkelerinde (Birleşik Krallık ve Fransa) ve yurt dışında (Irak) denetimler ve mali kontroller dahil olmak üzere, çok geniş bir profesyonel polis hizmetleri deneyimine sahiptirler. İki uzman da, polis hizmetlerinin bütün uygulamalarında insan haklarına uygun hareket edilmesi konusunda çok istekliydiiler; çünkü bu uygulamaların hem kısa vadede operasyonel açıdan, hem de adaletin ve hukukun üstünlüğünün gerçekleştirilmesinde toplum desteğinin ve güveninin kazanılmasına katkısı açısından etkili olduğunu biliyorlardı.

Gerek kendi çalışmalarında gerekse uluslar arası camiadaki meslektaşlarıyla yaptıkları görüşmeler sonucunda yazarlar, profesyonel düzeyde polis hizmetleri standartlarında hizmet sunmadaki pek çok aksamanın, münferit görevlilerin noksanlıklarından ziyade, eksik bilgiden, becerilerin sınırlı olmasından ve polis hizmetleri eğitiminin yetersizliğinden kaynaklandığını değerlendirmişlerdir. Uzmanlar çoğu kez, insan hakları ilkeleriyle uyumlu polis hizmetlerini yaygınlaştırmaya yönelik eğitim girişimlerinin ağırlıklı olarak akademik ve adli yaklaşımlara bağlı kaldığına tanık olmuşlardır. Bu tür yaklaşımlar polis memurlarının gündelik yaşamlarından ve yaşam deneyimlerinden çok uzak olmanın yanı sıra, zihinsel ve yasal bakımdan kapsamlı olmalarına rağmen, insan haklarına uygun uygulamaların, polis hizmetlerinden en çok etkilenen bireylere sunulmada pek etkili olamamışlardır.

Yazarlar bu çalışmada basit, doğrudan ve düşük maliyetli olacağına ve daha da önemlisi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü alanlarında ciddi bir etki yaratacağına inandıkları çeşitli eğitim yöntemlerini dikkate almışlardır. Özellikle de şüphelilerle yapılan görüşmeler üzerinde odaklanan yazarlar, polis görüşmesi uygulamalarına yeni, daha etkili ve insan hakları ilkeleriyle uyumlu unsurlar ilave etmeye karar vermişlerdir. Bu girişim, polis memurlarının suçun faillerini ortaya çıkarma ve suçluların mahkûmiyetini sağlama konusunda çok büyük baskılar altındayken, kendileriyle görüşme yapılan şüphelilerin, görüşme esnasında suiistimal edilmeleri olasılığı açısından kırılğan oldukları göz önüne alınarak yapılmıştır. Polis memurlarının ellerindeki kanıtlar sınırlıdır ve elde ettikleri bilgilerin miktarını, güvenilirliğini ve doğruluğunu artırmayı sağlayacak yeterli görüşme becerileri eksiktir. Bu durum karşısında polis memurları üzerindeki, davayı sonuçlandırmanın tek yolu olan, şüpheliden bir itirafname elde etmeye yönelik baskılar artabilir. Bu şartlar altında soru sorma süratle tehditlere veya şüpheliyi itiraf etmeye zorlama aşamasına geçebilir. Yazarlar, yetersiz eğitim görmüş polis memurlarının, yanlış bir algıyla, masum bir insanın işlemediği bir suçla asla itiraf etmeyeceğine inanmalarını anlayışla karşılamaktadırlar. O nedenle de polis memurları, özellikle de, yine yanlış bir algıyla, bunun kamu yararına olduğuna inandıkları için, baskı yöntemlerini uygulamada pek büyük bir tehlike görmeyebilirler. Uzmanlar, bu alanda eğitim verilmedikçe, şüphelilerin insan haklarının suiistimal edilmesi, suçsuz insanların hüküm giymesi, suçluların serbest kalması, polis memurlarının korumaya and içtikleri yasaları çiğnemesi ve polis hizmetlerine ve ceza adalet sistemine olan güven ve saygının azalması veya kaybolması olasılığının artacağına inanmışlardır.

Yazarlar, Avrupa Konseyinin desteğiyle, polis soruşturmalarına yönelik görüşme yöntemleriyle ilgili kısa bir giriş kılavuzunun hazırlanmasının yararlı olacağını öne sürmüşlerdir. İlgili bütün taraflar böyle bir kılavuzun özellikle ve de öyle olması gerektiği için, kısa ve sade bir kılavuz olacağı konusunda mutabık kalmışlardır. Kılavuzun bir polis memurunun eline aldığı anda anlayıp uygulayabileceği bir belge olması gerekiyordu. Bu kitapçık, mülakat teknikleriyle ilgili kapsamlı eğitim programlarının yerini almak üzere değil, bu tür programların sağlanmadığı veya emniyet müdürlüklerinin kaynaklarının kısıtlı olması nedeniyle kapsam ve mahiyet itibarıyla sınırlılığı olduğu durumlardaki noksanlığı gidermek üzere tasarlanmıştır. Her ne kadar bu kılavuzun polis memurlarını soruşturma görüşmelerinde biraz uzman haline getirmeyeceği kabul edilmekle birlikte, belgede yer alan yöntem ve ilkelerin uygulanması, polisin verimliliğini artırma ve insan hakları yükümlülüklerini yerine getirmelerinde önemli iyileştirmeler gerçekleştirilmesini kolaylaştıracaktır. Bunlar takdir edilen ve arzu edilen amaçlardır.

INVESTIGATE

- Who? - When?
- What? - How?
- Where?
- Why?

Giriş

Suçun tespit edilmesi bütün ülkelerde polisin başlıca hedeflerinden biridir. Suçların başarılı bir şekilde tespit edilmesi ve soruşturmaların başarılı olmasındaki en önemli araçlardan biri mağdurlarla, tanıklarıyla ve şüpheli şahıslarla yapılan yüz yüze görüşmelerdir. Bu çok önemli polis hizmetinin düzgün ve profesyonelce yapılması, suçluların ortaya çıkarılmasına ve adaletin yerini bularak hukukun üstünlüğünün güçlendirilmesine büyük katkı sağlayabilir. Ancak bütün diğer araçlar gibi, bu araç da kalitesiz olabilir ve yeterli bilgi ve beceriye sahip olmayanlarca uygulanabilir. Bu durum çoğu kez polisin, özellikle de şüpheli şahısların sorgulanması esnasında insan haklarını suiistimal etmesiyle ortaya çıkmaktadır. Ayrıca bu durum sadece geçmişte değil, halen de devam etmektedir. Suiistimali önleme ve polis hizmetleri standartlarını profesyonel bir düzeye getirme ihtiyacının bilincinde olan Avrupa Konseyi, insan haklarının korunmasını polis hizmetlerinin en hayati temel hedefi olarak belirlemiştir. İnsan hakları etkili polis hizmetlerinin önünde bir engel değildir; hatta ancak insan hakları korunarak etkili insan hakları hizmetleri sağlanabilir. Polisler insan hakları yükümlülüklerine uygun bir biçimde polis hizmetleri vererek hizmet ettikleri toplulukların saygısını, güvenini ve desteğini kazanabilirler. Böylece polis memurları işlerini daha iyi yapabilir ve daha büyük bir iş tatmini sağlayabilirler. Bu hedefler bütün polis memurlarınca ulaşılmaya değer hedefler olarak kabul edilir. Diğer bütün polis hizmetlerinde olduğu gibi, polisin soruşturma amacıyla yaptığı görüşmeler konusuna yaklaşırken, Avrupalı polis memurlarına Avrupa Polis Etiği Kuralları rehberlik etmelidir. Bu kurallarla, ortak profesyonel standartlara ulaşılması ve etik normlar için bir temel oluşturulması amaçlanmaktadır. En temel ilkeleriyle bakılacak olursa, bu kurallara uyulması, polis memurlarının sadece kanuna uygun olarak hareket etmekle kalmayıp, suça karıştığında şüphelenilen toplum üyeleri de dahil olmak üzere, “yasaları halkın bütün üyelerine karşı dürüstçe ve saygılı bir biçimde” uygulamalarını gerekli kılmaktadır.

Soruşturmaya yönelik görüşmelerle ilgili bu kısa giriş kılavuzuyla, polis memurlarına etkili bir araç verilmesi ve soruşturma sürecinde bu aracın uygulanması için gerekli bilgi ve becerilerin aktarılması amaçlanmaktadır. Kılavuzdaki gerekli bilgiler, nelerin işe yaradığını ortaya koyan modern bilimsel araştırmalardan ve Avrupa Polis Etiği Kuralları kapsamındaki en yüksek standartlara uygun olarak faaliyet gösteren uzman uygulayıcıların gerçek yaşam tecrübelerinden kaynaklanmaktadır.

Kılavuzun asıl odaklandığı nokta şüpheli şahıslara, yani suça karışan veya karışmış olduğundan şüphelenilen her hangi bir bireye bununla ilgili sorular sorulmasıdır. Her bir görüşme kategorisinin maksadının diğerlerinden biraz daha farklı olmasına rağmen, bütün görüşmelerde ortak temel hedef, gerçek suçlunun adaletin önüne çıkarılmasına yardımcı olacak doğru, güvenilir ve kapsamlı bilgilerin toplanmasıdır. O nedenle, bu kılavuzda yer alan bilgilerin çoğu, soruşturma amaçlı görüşmelerle ilgili ilkeleri ve en iyi uygulamaları içerdiğinden, mağdurlarla ve tanıklarla yapılacak görüşmeler için de geçerlidir. Görüşme yaparken görüşmecinin en fazla göz önüne alması gereken diğer hususlar da kendileriyle görüşme yapılan kırılğan, dezavantajlı ve genç bireylerle çalışılırken dikkate alınması gereken özel ilave tedbirler ve güvencelerdir.

Profesyonel görüşmeler

Görüşme mi sorgulama mı?

Bu kılavuzda yer alan malzemelerde tutarlı bir biçimde sorgulama değil, görüşme yapılmasından söz edilmektedir. Her ne kadar bazı hallerde her iki terim birbirinin yerine kullanılabilse de, “sorgulama” terimi daha çok, özellikle de cinayet, adam kaçıрма, uyuşturucuyla ilgili suçlar veya terör bağlantılı suçlarla ilgili şüphelilere sorular sorulmasını tarif ederken kullanılmaktadır. Ancak sorgulama terimi, şüpheliler için uygun olan soru sorma yönteminden daha farklı ve sıkı bir sorgulamayı akla getiren daha sert bir anlam taşımaktadır. Aslında polis memuru olarak sizler, sorunun yöneltildiği ister mağdur, tanık veya şüpheli olsun, bunların hepsine aynı profesyonel tarafsızlık standartlarını sergilemek, onlara saygılı bir biçimde ve onur kırıcı olmadan muamele etmekle yükümlüsünüz. Polis memuru olarak görüşmeyi her durumda, soruşturmanız için bilgi sağlayıp yönlendirmek ve başarılı bir sonuca ulaştırmak üzere, mümkün olduğunca fazla maddi ve güvenilir bilgiler elde etme amacıyla kullanmalısınız. Tabiatıyla şüphelilerle görüşme yaparken suçun kabul edilmesini – itiraf edilmesini sağlamak gibi, ilave bir potansiyel gaye de söz konusudur. Ancak bu, görüşmenin başlıca veya yegane amacı olmamalıdır, çünkü bir itirafın bile, bilgi ve kanıtlarla somutlaştırılması gerekir. Bu, sahte itiraf olasılığını azaltacak ve daha sonra itirafta bulunulması halinde polis memurlarının, şüpheliye karşı daha güçlü bir sav oluşturmalarını mümkün kılacaktır.

İnsan haklarına saygı gösterilmesi sorunu

Soruşturmanın bütün safhalarında polis hizmetlerinde en yüksek mesleki standartlara uymanız ve şüpheli şahıslar da dahil olmak üzere, insan haklarını koruma ve savunma ilkesine tam olarak bağlı kalmanız büyük önem taşımaktadır. Profesyonel polis hizmetleriyle insan haklarını koruma arasındaki bu ilişkinin mükemmel bir denge içinde olduğunu ve biri olmadan ötekini var olamayacağını anlamanız son derece önemlidir. O nedenle, soruna çözüm bulmak için, sorun ve güçlükler ister şüphelinin davranışlarından, ister sizin, ister amirlerinizin veya halkın işi acilen sonuçlandırma arzusundan kaynaklanmış olsun, her türlü sorun ve güçlük karşısında saygıyla ve dürüstlük içerisinde hareket etmelisiniz. Öyle zamanlar olacaktır ki, belki de bir adam kaçırma olayında veya teröristlerin masum insanlara karşı korkunç bir eylem planladıkları bir ortamda kaybedilecek zamanın, insan hayatının kurtarılması açısından hayati öneme sahip olduğunu düşündüğünüz durumlar olabilecektir. Bu durum geçmişte diğer polis memurlarının da başına gelmiştir. Ancak, böyle bir eyleme girişme niyetinde olmayan bir şüpheliye karşı şiddet uygulama tehdidinde bulunmak bile haklı gösterilemez. Bu tür kanuna aykırı davranışlar ilgili polis memurlarının cezalandırılmasına ve bu şekilde elde edilen kanıtların mahkemede kabul edilmemesi olasılığına yol açmıştır. Bu kılavuzdan yararlanırken öğreneceğiniz bir başka aynı derecede önemli bir nokta da, insan hakları ilkeleriyle uyumlu görüşme tekniklerinin zorlama, yıldırma ve manipülasyon yoluyla yapılanlara göre daha verimli ve güçlü olduklarıdır. Suç olaylarının çözüme kavuşturulmasında insan hakları ilkeleriyle uyumlu görüşme tekniklerinin, şüpheli şahısların suiistimalini veya onlara karşı kötü muameleyi

içeren yöntemlerle karşılaştırıldığında tutarlı bir biçimde daha etkili oldukları ortaya konmuştur. Bu durum en sorunlu şüphelilerle ve en ciddi suçlarla baş ederken bile ortaya konmuş ve doğrulanmıştır.

Yasaların üstünlüğünün korunması – Polis memurunun görevi

İç hukukun gerekleri ve güvencelerinin yanı sıra, emniyet görevlilerinin verdiği hizmetler için geçerli olan uluslar arası yasal çerçeveye de özellikle dikkat etmelisiniz. Özellikle de, Avrupa Konseyi üyesi bir devlette faaliyet gösteren bir polis memuru olarak, İnsan Haklarının ve Temel Hak ve Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesine (AKAS No. 5) uymakla yükümlüsünüz. Mesleğinizi icra ederken aynı zamanda işinizle doğrudan bağlantılı Avrupa Polis Etiği Kuralları ve diğer uluslar arası hukuki enstrümanlar da size yol gösterecektir. Bunlar arasında İşkence ve İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele veya Cezanın Önlenmesine dair Avrupa Sözleşmesi (AKAS No. 126) ve İşkenceye ve Diğer Zalimane, İnsanlık dışı veya Aşağılayıcı Muamele ve Cezalandırmaya karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi yer almaktadır. Polis memurları aynı zamanda polis davranışlarıyla ilgili kendi milli kural ve standartlarının yanı sıra, Kolluk Kuvvetleri Görevlileri için Birleşmiş Milletler Davranış Kuralları belgesini de göz önünde bulundurmalarıdır. Bu standartları bilmek ve onlara uymak mesleki ehliyetinizi ve etkililiğinizi büyük ölçüde artıracaktır. Aşağıda, bireylerin özellikle kırılgan bir konumda oldukları bir an olan, şüphelilerle görüşme yapma da dahil olmak üzere, görevinizi ifa ederken hareketlerinize yol gösterecek bazı temel ilkeler yer almaktadır.

İnsan hakları

İnsan Haklarını ve Temel Hak ve Özgürlükleri Koruma Sözleşmesi

3. Madde uyarınca hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı, aşağılayıcı muamele veya cezaya maruz bırakılmayacaktır. Bu madde, şüpheli şahsa gözaltı süresinin tüm safhalarında ve özellikle de sorgulama esnasında nasıl muamele ettiğinize doğrudan etkisi olan bir maddedir.

5. Madde uyarınca herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir; tutuklandığında ve bu özgürlüğünden mahrum edildiğinde kendisine derhal ve anlayabileceği bir lisanda tutuklanma nedenleri ve ne ile suçlandığı açıklanmalıdır.

14. Madde uyarınca, her türlü ayrımcılık yasaklanmıştır ve hiç kimseye karşı, cinsiyet, ırk, ten rengi, dil, din, siyasi veya diğer görüş, milli veya sosyal menşee, milli bir azınlıkla bağlantı, mülkiyet, doğum veya diğer statü nedeniyle eşit olmayan muamele haklı gösterilemez.

Her türlü Gözaltı ve Hapis koşullarındaki Tüm Şahısların Korunmasına dair Birleşmiş Milletler İlkeler Bütünü

Bu belgedeki ilkelerde, diğer hususların yanı sıra, gözaltında tutulan bütün şahıslara “insanca muamele edilmesi ve insan tabiatında mevcut olan onura saygı gösterilmesi” gerektiği belirtilmektedir. Şahıslar işkenceye veya zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muameleye veya cezaya tabi tutulmamalıdır; hiçbir koşul bu tür muameleyi asla haklı gösteremez.

Görüşme konusuyla ilgili olarak, hiç kimse şiddete, tehditlere veya karar verme muhakemesini veya yeteneğini zedeleyecek yöntemlere maruz bırakılmamalıdır. Buna, itirafa zorlama amacıyla şahsın içinde bulunduğu durumdan “gereksiz bir biçimde yararlanılması” da dahildir.

Görüşme esnasında gözaltında tutulan şahısla yapılan görüşme süresinin, görüşmeler arasında verilen mola sürelerinin ve görüşme esnasında hazır bulunanların kimliklerinin kaydedilmesi iyi bir uygulamadır.

Kolluk Kuvvetleri Görevlileri için Birleşmiş Milletler Davranış Kuralları

Madde 2: Kolluk Kuvvetleri Görevlileri görevlerini ifa ederken insanlık onuruna saygı gösterecek ve koruyacak, bütün insanların insan haklarını koruyacak ve yüceltecektir.

Madde 5: Hiçbir kolluk görevlisi her hangi bir işkence veya diğer zalimane, insanlık dışı veya aşağılayıcı muamelede bulunup, bu tür davranışları teşvik edemez veya hoşgörülle karşılayamaz.

Madde 6: Kolluk kuvvetleri gözetimlerinde bulunanların sağlığının tam olarak korunmasını temin edeceklerdir.

Altın kural

Şüpheli şahsın, bilgi alma, başkasını suçlama veya itirafname alma amacıyla aşağılanması, tehditlere, suiistimale veya fiziksel veya psikolojik herhangi bir şiddete maruz bırakılması **hiçbir koşulda** haklı gösterilemez

Böyle bir uygulama gayri ahlaki olmasının, profesyonel polis hizmetleri etik standartlarına aykırı olmasının ve gerek iç hukuku gerekse uluslar arası hukuku ihlal etmesinin yanı sıra, **hiçbir şekilde işe yaramamaktadır.**

Soruşturma amaçlı görüşme sürecine başlamadan önce öncelikle görüşmenin "altın kural"ını anlayıp kabul etmeniz büyük önem taşımaktadır. Bu kural anlaşılması kolay bir kural olmakla birlikte, bu kuralı çarpıtmaya veya bozmaya yönelik harici ve dahili baskılar karşısında mesleğinizi icra derken daima tutarlı bir şekilde uygulanması güç bir kural olabilir. Bununla birlikte, kanunlar dahilinde hareket eden becerikli bir polis soruşturma görüşmecisi olmak istiyorsanız bu kurala uymalısınız.

İşkence bir işe yaramaz

İşkencenin ve gayri insani muamelenin işe yaramadığına dair oldukça fazla bilimsel kanıt mevcuttur. İşkence ve gayri insani muamele ile polis görüşmecisinin asıl gayesi olan doğru ve güvenilir bilgiler elde etme amacına ulaşılamaz. Stresin beynin bilişsel yeteneği üzerinde öyle bir etkisi vardır ki, elde ettiğiniz bilginin doğruluğuna güvenemezsiniz. Bu, mağdurların gerçeği söylediklerine kendilerinin de fiilen inanabildiği durumlarda bile geçerlidir. Bu bulgular sadece yapılan çok sağlam deneylerle değil, aynı zamanda terör şüphelileriyle ve mesleği suç işlemek olan nasırlaşmış şahıslarla mülakat yapmış en iyi görüşmecilerin deneyimleriyle de doğrulanmıştır. Hatta bu durum, yüzlerce davada bilgi almak ve itirafname elde etmek için işkence uyguladıkları için mahkemelerde hüküm giymiş sorgulayıcılar tarafından bile teyit edilmiştir. Bu kişiler de işkenceyle ede ettikleri bilgilerin inandırıcılıktan uzak olduğunu ve değer taşımadığını ve güvenle kullanılamayacağını itiraf etmişlerdir. İşkencenin ve insanlık dışı muamelenin amacı daha çok sadece acı çektirmek ve kişinin onurunu bastırarak inkar etmektir. Aksine çok ağırlıklı kanıtlar olmasına rağmen bazı polis memurları hala naif bir biçimde fiziksel veya psikolojik suiistimalin işe yarayacağına inanmaktadırlar. İşkence aslında istenen sonucu sağlamaz.

İşkence, gayri insani ve aşağılayıcı muamele daha büyük bir olasılıkla kırılğan ve masum bireylerin itirafta bulunması, o nedenle de suçlu işleyenin serbest kalması sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca, polis memurunun bağlı kalmaya yemin ettiği yasa da çiğnenmiş olacak, halkın polise olan güveni de baltalanacaktır. Polis memurları insan haklarına ve insan onuruna saygı göstermedikçe ve yasalara uymadıkça, polise saygı duyulmaz ve polis desteklenmez.

Şüphelilere nasıl davranılmalı

Gözaltındaki şahısların kötü muamele görmesine karşı, teyit edilmiş temel güvenceler vardır. Şüpheli şahıs zaten gözaltında olacağından, bu güvenceler sağlanmalıdır. Şüpheli uzunca bir zamandır göz atında bulunmaktaysa bile, söz konusu güvencelerin kendisine önerildiğini varsaymayın: bunun kontrol edilmesinin bir zararı yoktur. Eğer söz konusu güvenceler sağlanmamışsa bunları şüpheli şahsa sunmalısınız. Alınan bu tedbirler istenen bilgileri elde etme şansınızı muhtemelen artıracaktır çünkü bunlar şüphelinin haklarına ve yasalara saygı gösterdiğinizizi ortaya koyarak şüpheli ile karşılıklı bir anlayış geliştirmenize katkı sağlayacaktır. Şüphelinin tutukluluk halinden kendi belirlediği birini haberdar etmesine ve bir avukatla görüşmesine fırsatı verilmesini sağlayın. Şüpheliye aynı zamanda, polisin sağladığı doktor tarafından muayene edilmiş olsa bile, kendi belirleyebileceği bir doktora muayene olabilme hakkından haberdar olup olmadığını sorun.

Şüphelinin ara vermeksizin uzun süreler boyunca sorgulamaya maruz bırakılmamasının ve kendisine yeterli yiyecek ve su verilmesinin gerekli olduğunu unutmayın. Şüpheliye herhangi bir 24 saatlik süre içinde sürekli ve kesintisiz asgari 8 saat uyuyabileceği ve arzu ederse, dinlenebileceği bir tesis sağlanmalıdır. Şüpheliye gereksiz stres yaşatmamak için görüşme aralarının zamanlamasını manipüle

Soruşturmaya yönelik görüşme teknikleri neden kullanılıyor?

- ▶ Çünkü bunlar soruşturmanın yönlendirilmesine yardımcı oluyor. Bunların sonucunda, şüpheli sağlam kanıtlara göre kovuşturulabiliyor. Veya suçsuz bir insanın serbest kalması sağlanıyor, böylece adalet daha iyi koşullarda yerini buluyor.
- ▶ Elde edilen bilgilerdeki iyileşme ve ortaya çıkarılan kanıtlar kovuşturmanın elini güçlendirecek ve polisin ve ceza yargı kaynaklarının heba edilmesini önleyecektir.

etmemelisiniz, ancak belli bir bilgiyi araştırmak veya ilave bir soruşturma yapmak üzere mülakata taktik edenlerle ara verebilirsiniz. şüphelinin bir hukuk müşaviri varsa, hukuk müşavirinin veya şüphelinin kendisinin, istişarede bulunmak için özel bir toplantı talebinde bulunabileceğini de bilmelisiniz. Bu talebi karşılamak zorunda değilsiniz çünkü bunu yapmak soruşturmanın söz konusu aşamasında yararlı olmayabilir. Bu kararı bu hususa ilişkin değerlendirmeniz sonucunda vermelisiniz.

► Bu sayede halkın, polisın mesleki ehliyetine, etkinliğine ve insan haklarını yüceltmesine olan güveni artacak ve polise olan destek ve saygı büyüyecektir.

Soru sorma

Unutmayın ki şüphelinin görüşme öncesi ve görüşme esnasında ele almanız gereken bazı kırılganlıkları ve ilave ihtiyaçları olabilir. Örneğin çocuk yaştaki veya kırılgan konumdaki bir şüphelinin menfaatlerini güvence altına almak üzere şüpheliyle birlikte bir yetişkinin “bulunması” gerekli olabilir. Kimlerin kırılgan konumda olabileceğini belirlemek ve bunlar için gerekli desteği sağlamak polisin görevleri arasındadır.

Hangi nedenle olursa olsun, sormak istediğiniz soruların mahiyetini veya maksadını anlamayan bir şüpheliyle görüşme yapmanın bir anlamı yoktur. Bu durum, şüphelinin uyuşturucu veya alkolün etkisinde olduğu veya şokta ya da stres altında olduğu zamanlarda geçici bir durum olabilir. şüphelinin devam edemeyecek derecede kötü bir ruhsal durum içinde olduğu ve soru sormaya bir dinlenme arası verilmesi gerektiğinde bir “ara” vermek isteyebilirsiniz. şüphelinin zihinsel ve fiziksel durumunun değişebileceğinin ve görüşme esnasında şüphelinin daha önce sağlıklı bir durumdayken bile, tıbbi müdahaleye ihtiyaç duyabileceği durumların ortaya çıkabileceğinin bilincinde olun. şüphelinin tam bilgi içeren cevaplar verme veya sorulan soruların anlamını veya önemini yeterince kavrama yeteneğini engelleyebilecek öğrenme engeli veya sosyal işlev bozuklukları olabilir. şüphelilerle, yapılan sorgulamanın önemini tam olarak kavrayabildikleri zaman görüşme yapılabilir. Ancak, durum böyle değilken bile, örneğin can ve mal güvenliği tehlikedeyken veya kanıtların kaybolma veya suçluların kaçma riski olduğunda sorgulamanın derhal yapılmasını haklı gösterebilecek istisnai şartlar olabilir. Olayın özel koşulları vereceğiniz kararda yardımcı olmalıdır ancak daima şüphelinin esenliğini göz önünde bulundurmalısınız.

Şüphelinin yorumlanması – Bir uyarı

Bazı polis memurları “içgüdülerinden” söz ederek, şüphelinin yalan söyleyip söylemediğini hatta belli bir suçlu işleyip işlemediğini belirlemek için bir insanın beden dilini çözme ve diğer ipuçlarını anlama konusundaki yetenekleriyle gurur duyarlar. Bu durum profesyonel bir soruşturma görevlisinde olması gereken, olaylara açık bir zihninle yaklaşma yaklaşımına tamamen ters düşmektedir. Bu yaklaşım bu tür temelsiz inanışların tersini kanıtlayan veya ters düşen önemli bilgileri göz ardı etmenize veya değersizleştirmenize neden olabilir. Yanılmayı teşhis etmeye yönelik herhangi bir yeteneğinize güvenmek yerine, kanıtları ortaya koyup izleyin. Belirli bir şüpheliyle ilgili olarak bir kanıtın bulunmaması her zaman bir sorun olarak görülmemelidir çünkü bu durum sonunda yararlı olabilir. Önemli kanıtların ortada olmaması, bir başka suçlu tarafın mevcudiyetine ve soruşturmada yeni bir istikamete yönelinmesinin gerekli olduğuna işaret edebilir.

Soruna karşı açık bir zihninle yaklaşmayan ve “gerçeği” bildiğine inanan bir polis memuru, şüpheliyi zorlayarak, tehdit ederek veya şüpheliyi suçlu itiraf etmesi için manipüle ederek kendi görüşlerini haklı çıkarmaya çalışmaya daha fazla eğilimli olur.

İtiraf beyanı elde etmeye çok fazla enerji harcamak ve odaklanmak başka bir yerlerde duran suç deliline işaret eden diğer bilgilere karşı polis memurunun zihninin kapanmasına neden olabilir. Polis memurunun şüphelinin yalan söylediğini doğru bir biçimde tespit ettiği durumlarda bile “yalanın” nedeni çok karmaşık olabilir. Bu yalan gerçekten de suçla ilgili olabilir ancak, korku, kafa karışıklığı, görüşmeciyi memnun etme gibi nedenlerde, ya da şüphelinin verilecek doğru cevabı bilmediği durumlarda bile, sırf soruya bir cevap verme tutkusundan da kaynaklanabilir. Davranışları klişe ve önyargılı bir formülle yorumlamak güvenilir bir yaklaşım olmayıp, bundan kaçınılmalıdır. Polis memurları tarafsız kalmalı ve zihinlerini açık tutmalıdırlar!

Suçun işlendiğinin kesin olması

Polisin, mevcut kanıtların ve bilgilerin, bireyin suç işlediğine dair güçlü bir olasılığa işaret ettiği koşullar altında görüşme yaptığı bireyler olabilecektir. Bunu kabul etmemek saflık olacaktır. Bu farkındalık, görüşmecinin görüşmeye yaklaşımını baltalamaz veya bu yaklaşımda çarpıcı bir değişiklik gerektirmez, çünkü soruşturma amaçlı görüşmelerde zihnin her türlü olasılığa açık tutulması hayati öneme sahiptir. Belirli verilerle ilgili bilgiye sahip olmak soru sorma

çizginizi etkileyecek ancak görüşme safhalarını veya sürecini etkilemeyecektir. Bu verilere sahip olmanız aynı zamanda zihninizi diğer olasılıklara ve açıklamalara karşı da kapatmamalıdır. Dahası, görüşme boyunca şüpheliyle bir karşılıklı anlayış geliştirmeniz ve sürdürmeniz ve en önemlisi de şüpheliye saygılı bir biçimde ve onun onurunu incitmeden davranmaya devam etmeniz gerekecektir. Polis memurları bütün şüphelileri masum olduklarını varsayarak sorgulamak zorundadırlar. Bunun aksine ancak yargı karar verebilir. Pek çok vakada polis şüphelinin suçlu olduğuna inanmış ve gerçekte ne olduğunu ortaya çıkarmak yerine bu inançlarını kanıtlamak için şüpheliyle mülakat yapmıştır. Bunun sonucunda bazı şüphelilerden zorla itiraflar alınmış ve bir süre sonra da, çoğu kez tarafsız adli tıp veya fiziksel kanıtlar sonucunda söz konusu şüphelinin tamamen suçsuz olduğu ortaya çıkmıştır.

Görüşmenin kaydedilmesi

Görüşmelerin odyo veya video ortamında kaydedilmesinin polis açısından pek çok önemli avantajı olduğu geniş bir çevrede kabul edilmektedir. Görüşme esnasında notlar alınması gerekecektir (ideal olarak bu işi asıl görüşmeci değil, ikinci bir görüşmeci yapar), ancak bunun amacı sorgulama sırasında şüphelinin anlatımından veya şüphelinin anlatımına şüpheyle yaklaşımdan doğan sorunlara açıklık getirilmesine yönelik, belli bir yapısı olan bir yaklaşımın benimsenmesidir. Görüşmecinin görüşmenin tümünün notlarını alması mümkün değildir, çünkü aynı zamanda dikkatinin bir bölümünü, şüphelinin neyi anlatmayı sürdürdüğünü ve nasıl davrandığını üzerine toplamalıdır. Ayrıca, yapılacak olan elektronik kayıt, söylenenleri kelimesi kelimesine zapta geçireceği gibi, inkar edilmesi de olanaksız olacaktır. Yapılan kayıt, görüşmecinin, şüphelinin anlatımını aktif bir biçimde dinlemeye odaklanarak, açıklama alınmasını teşvik edecektir. Kayıt daha sonra polis memurlarınca yeniden incelenerek, başlangıçta görüşme esnasında dikkatten kaçan ve daha sonra ele alınması gereken noktaların tespit edilmesine de yardımcı olabilir. Kayıt yalnızca görüşmeyle ilgili muhtemel

Güvenceler

- ▶ Bütün görüşmelerin video kaydı yapılmalı şüphelinin, görüşme raporunun kelimesi kelimesine bir kopyasını alma hakkı olmalıdır.
- ▶ Bütün şüphelilerin gözaltındayken hukuk müşavirlerinden adli destek alma hakkı olmalı ve bu hakları kendilerine mülakattan önce bildirilmelidir.

bir anlaşmazlığı açıklığa kavuşturmakla kalmayıp, polise karşı kötü niyetli veya temelsiz bazı suiistimal iddialarını reddetmek için gerekli olan kanıtları da sunabileceğinden, polis memurlarına görüşmenin uygulanmasıyla ilgili bir koruma da sağlayacaktır.

Ayrıca, görüşmelerin odyo ve/veya video kayıtlarının bir ilave yararı da, polis gözaltı sürecinin mahremiyeti altında görüşme yapılan şahıslar için de bir koruma sağlamasıdır. Çoğu kez, görüşmelerin kayıt altında yapıldığı gerçeği bile, polis için görüşme eğitimi alma ve görüşme becerilerini iyileştirme konusunda ciddi bir motivasyon sağlamaktadır. Görüşmelerin kaydedilmesi, ileride göreceğimiz, görüşmenin “değerlendirilmesi” safhasında, yalnızca görüşmenin seyrine şekil vermeye yardımcı olmada değil, aynı zamanda polis memurlarına kendi mesleki gelişimlerinde kullanılabilecek bir öğrenme vasıtası sağlayarak da yararlı bir kaynak olabilir.

- ▶ Fiziksel veya zihinsel kapasiteleri nedeniyle kırılgan konumdaki şüphelilerin özel ihtiyaçlarına (ve ulusal eşitlik yasaları uyarınca görüşmecilerin yükümlülüklerine) dikkat edilmelidir.
- ▶ Şüphelilere yeterli ve kesintisiz dinlenme süreleri tanınmalı ve yeterli yiyecek ve içecek sağlanmalıdır.

İtiraf

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği, yayınladığı “İnsan hakları standartları ve polis uygulamaları” adlı cep kitabında, polisin “bir suç vakasında itirafı asla bir temel olarak almaya çalışmaması veya itirafa bel bağlamaması gerektiğine ve soruşturmanın amacının bağımsız kanıtlar elde edilmesi olduğuna” işaret etmektedir. Kitapta aynı zamanda, tam da bu elinizdeki dokümanın amaçladığı gibi, polis memurlarına, “görüşme ile ilgili, çağdaş, en iyi uygulamaları incelemeleri ve uygulamaları” tavsiye edilmektedir. Polis memurları çoğu kez, eğitim, bilgi ve diğer kaynakların eksikliği yüzünden suç vakalarını çözüme kavuşturmak için itiraflara bel bağlamaktadırlar. Yukarıda da değinildiği gibi, polis memurları bu nedenlerle, baskı altında olduklarında, gerçeği ortaya çıkarmak için soruşturma teknikleri uygulamak yerine, suiistimal içeren teknikler kullanılarak bu tür itiraflar elde etmeye çalışabilirler.

► Görüşme yapılmasını veya görüşmeler arasında bekleyen şüpheliler, yeterli ve uygun alana, aydınlatmaya, ısıya ve havalandırmaya sahip, içinde dinleme için oturacak yer ve/veya yatak bulunan yerlerde barındırılmalıdırlar.

İtiraf almanın önünde bir engel yoktur. Ancak bunlarla ilgili bazı önemli ön koşullar mevcuttur. Polis memurları bazı bireylerin kolayca etki altına girebilen ve kırılabilir bireyler olabileceğinin bilincinde olmalıdırlar. Bu durumları, onların işlemedikleri bir suçu itiraf etmeye eğilimli olmalarına neden olabilir. Diğer bazı vakalarda ise şüpheliler bir başkasını korumak için de itirafta bulunabilirler. O nedenle polis memurları daima yapılan itirafın doğruluğunu destekleyecek veya yanlışlığını sorgulayacak kanıtları aramalıdırlar. Bu durum, polis memurlarının yegane bel bağladıkları bir unsur olmayan itirafın, şahıs tarafından daha sonra inkar edilmesi durumunda da yararlı olabilir.

Suçlular kendilerini suç hissettiklerinde, neler olup bittiğini ve bunların neden meydana geldiğini izah etmek istediklerinde veya yaptıklarının hesabını vermeyi arzu ettiklerinde itirafta bulunabilirler. Diğer bazı suçlular aleyhlerindeki kanıtların çok güçlü olup başka seçeneklerin olmadığı durumlarda, duruşmadan önce itirafta bulunarak daha hafif bir cezaya çarptırılma veya haklarında başka bir olumlu durumun göz önüne alınması ümidiyle itirafta bulunabilirler. Bu sözünü ettiğimiz son dinamikler, tamamen masum ancak kırılabilir konumdaki insanları itiraf etmeye zorlayabilir. Bu durum, polis memurlarının baskıcı

yöntemler uygulaması halinde daha da olasıdır. Etki altına kolayca giren şahıslar manipülasyonla ve yanlış hukuki yönlendirmeye gerçekten suçlu olduklarına inandırılabilirler. İşte bu durum, suçun itirafını destekleyen veya aslında zayıflatan kanıtları aramanın gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Konuşmayan şüpheli

Şüpheli şahıslardan, uyum göstermekten işbirliği yapmamaya, aşırı dostane davranmaktan durumu suiistimal etmeye, hatta agresif olmaya kadar çok çeşitli davranışlar beklemelisiniz. Görüşme bağlamında hiçbir şey söylemeyen bir şüpheliyle karşı karşıya kalmak polis memurları için son derece çileden çıkarıcı bir durum yaratabilir. Şüpheli şahıs gözlerini kapatabilir, sabit bir noktaya gözlerini dikebilir veya sandalyesini veya vücudunu başka bir yöne çevirerek göz temasından tamamen kaçınabilir. Bu şartlar altında şüpheliye soru sormaya devam etmelisiniz. Sorularınız anlamlı olmalı ancak aynı sorunun baskı yaratacak derecede tekrarlanması şeklinde olmamalıdır. Unutmayın ki, şüpheli şahsın sessiz kalmasının, suçun veya masumiyetin belirlenmesinde bir etkisi yoktur ve o nedenle de suçsuzluk karinenizi etkilememelidir. Burada söz konusu olan, sadece şüpheli şahsın bir hakkını kullanmayı tercih etmesidir. Şüpheli şahıs kendi aleyhine tanıklık etmeye veya suçu itiraf etmeye zorlanamaz.

Şüphelinin sessiz kalmasının sizi çaresizliğe sürüklemesine veya mesleki standartlarınızdan saptırmasına izin vermeyin. Bağırmayın, hakaret içeren veya saygısızca sözler sarf etmeyin veya öfkelenmeyin. Şunu kabul etmelisiniz ki, hangi beceriyi sergiliyorsanız sergileyin, hangi stratejileri uygularsanız uygulayın, şüpheli şahsın sessiz kalacağı zamanlar olacaktır. Bu durum sizin bir polis memuru olarak yeteneğinizi veya etkililiğinizi yansıtmaz.

Şüpheli şahıs, “hiçbir fikrim yok”, “yorum yok” veya “bilmiyorum” gibi kısa ve ani cevaplar verebilir. Bu da çok can sıkıcı olabilir çünkü şüphelinin ileride soracağınız bütün sorulara bu şekilde cevap verip vermeyeceği hakkında bir ipucu vermez, ancak bu kısa bir süre içinde anlaşılacaktır.

Şüpheli şahsa hangi suçları işlediğinden şüphelenildiğini ve yapılan görüşmenin kendisine gerçekleri ve olayı kendi ifadesiyle anlatma fırsatı sunduğu hatırlatılmalıdır. Şüpheliye soruyu düşünme süresi tanıyın. Cevap vermeseler de ani ve kısa cevaplar verseler de onlara düşünme payı verin ve bir sonraki soruyu hemen sormayın. Şüpheli şahsa, bazı sorularınıza cevap vermemeyi tercih edebileceklerini ancak görüşme sırasında cevap vermek isteyebilecekleri başka sorular da olabileceğini ve o nedenle de bütün soruları dinlemeleri ve kendilerine cevap verme fırsatı verilmesi üzerinde düşünmeleri gerektiğini

hatırlatın. Halen elinizdeki kanıtlardan söz ederek bir cevap verilmesini tetiklemeye çalışabilirsiniz. Bu durum şüphelinin işlediği suçta işaret edebilir ve şüphelinin kanıtları kendi ifadesiyle açıklama çağrınıza karşılık vermesini sağlayabilir. Şüphelinin bütün görüşme süresince sesiz kalması halinde bile, kendisine mülakatı daima söylemek veya sormak istediği bir şey var mı diyerek sonlandıracağınızı hatırlatın.

Şüphelinin konuşmama hakkını kullanmayı tercih etmesi halinde, hiçbir koşul altında şüpheliyi konuşmaya teşvik etmesi amacıyla güç veya tehdit, hatta şüpheliyi etkileyecek unsurlar kullanamayacağınıza dair altın kuralı unutmayın.

Uygulamalı testler

Polis eğitiminde başarı çoğu kez bir eğitim kursunun mevcudiyeti, katılım veya kursu tamamlama düzeyi veya kursa katılan toplam katılımcı sayısı ile ölçülür. Kuşkusuz polis memurlarının bu tür kurslara katılıp gerekli beceri ve bilgileri kazanmamaları veya sınıfta öğrendiklerini mesleki uygulamalarında kullanmaktan imtina etmeleri tamamıyla mümkündür. İşte o nedenle de polis memurlarının soruşturma amaçlı görüşmeyle ilgili bir kursa katıldıkları sırada veya kurstan hemen sonra ve de uygulamalarının daha ileri bir safhasında (belki 12 ila 18 ay sonra) öğrendikleri bilgi, beceri ve ilkeleri soruşturma amaçlı mülakatlarının merkezinde, tutarlı bir biçimde uygulayıp uygulamadıklarını belirlemek üzere değerlendirilmelerine ihtiyaç vardır. Burada pek çok şey doğru denetlemeye, yapıcı desteğe ve polis görüşmecilere geri bildirim verilmesine bağlıdır.

Daha deneyimsiz polis memurlarının sürecin herhangi bir aşamasında görüşmeler yapmada kendilerine yardımcı olmaları için (denetçi amirler dahil olmak üzere) deneyimli polis memurlarına başvurabilecekleri bir öğrenme ortamı oluşturmak iyi bir uygulamadır. Görüşmeyi başlatmada daha deneyimli ve yetenekli meslektaşların devreye sokulması gerekli olabilir. Bu durum bilhassa görüşme yapılan şahsın özel bir güçlük sergilemesi veya vakanın özellikle ciddi veya karmaşık bir mahiyette olduğu zamanlarda geçerlidir.

CRIME SCENE DO NOT CROSS

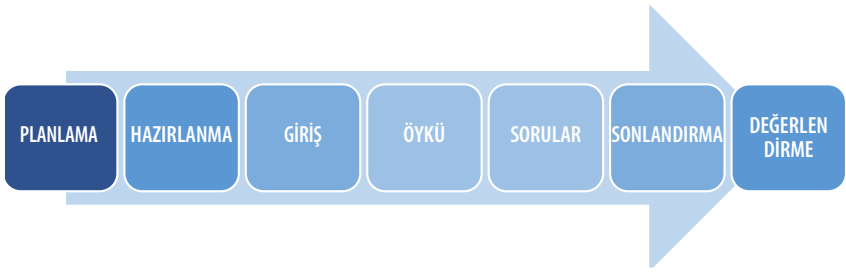
Görüşme süreci

Farklı bölümleri ayrı ayrı ele alınıp farklı adlar verilse de, düzgün bir şekilde yapılandırılan soruşturma amaçlı bir görüşmenin ayrıntılı yapısında çok az farklılıklar olacaktır. Yıllar süren uygulamalar sonucunda bir dizi temel aşamadan oluşan sağlam ve verimli bir soruşturma amaçlı görüşme yapısı oluşturulmuştur. Bu aşamalar sistematik bir biçimde uygulanmalıdır. Aşağıda açıklanan bu süreç sadece tek bir istikamette yürüyor gözükse de, görüşmecinin bir önceki aşamaya dönmesi gereken durumlar da olabilmektedir. Buna bir örnek vermek gerekirse, sorgulama esnasında şüphelinin anlattığı hikayeyi değiştirerek, görüşmecinin önüne koyduğu inkarı güç kanıtlar karşısında suçunu itiraf etmesi gösterilebilir. Bu durumda görüşmenin “öyküyü anlatma” aşamasına dönülerek şüpheliden olan biten için yeni bir açıklama istemek gerekecektir. Bununla birlikte her bir aşamanın başarısı veya başarısızlığı, bir sonraki aşamayı önemli ölçüde etkileyecektir. Her bir aşama aşağıda ayrı ayrı anlatılmıştır.

Sorgusu yapılan şahısla karşılıklı anlayış oluşturulmasıyla ilgili kısa bir not

Bir görüşmeci olarak görüşme yaptığınız insanlarla bir karşılıklı anlayış ortamı geliştirmeniz çok önemlidir. Bu da karşınızdaki insana saygılı yaklaşan ve kişisel görüşünüzden veya ön yargılardan etkilenmeyen, açık ve karşındakıyla ilgili bir yaklaşımı gerektirir. Bu yaklaşım görüşme yapıldığına karşı gerçek bir ilgiyi ortaya koyar ve görüşmecinin iletişim kuran ve yardımcı bir yaklaşımla hareket etmesiyle desteklenir. Bu, görüşme yapılan şahsı sevdiğiniz veya değerlerini ve görüşlerini paylaştığınız anlamına gelmez. Kişisel duygularınız yaklaşımınızı etkilememeli veya karşılıklı anlayış ve güven oluşturmanıza engel olmamalıdır. Bu tür bir yaklaşımın görüşme yapılan şahısları, hatta nasırlaşmış teröristleri bile doğru, güvenilir ve önemli bilgileri açıklamaya motive ettiği ortaya konmuştur. Karşılıklı anlayış iyi bir görüşmenin en temel ön koşullarından biridir. Karşılıklı anlayış geliştirmek çok kritik bir öneme sahiptir. Teröristler dahil, en azılı ve nasırlaşmış suçlularla görüşmeler yapmış olan deneyimli görüşmecilerin hepsi, bilgi almak için karşılıklı anlayış oluşturmanın önemini vurgulamaktadırlar. “Karşılıklı anlayış” geliştirmeyi soruşturma konusu suçları hoş görmeye veya sorgulanan şahsa karşı kişisel bir sevgi duyma ile karıştırmayın. Şüpheli şahısla, örneğin bilgiyi anlatmada bir güçlükle karşılaştıklarından veya kendileriyle görüşme yapılmasından duydukları stresten bahsettikleri ve sizin de bu duyguları anladığınızı ifade etmenizi sağlayacak, onunla empati kurmanızı sağlayacak fırsatlar bulmaya çalışın

Planlama

Düzgün planlama, iyi bir görüşmenin temelini oluşturur. Görüşmeden ne elde etmeyi istediğiniz –amaçlarınızın ne olduğu konusunda net olmanız çok önemlidir. Zaten halihazırda elinizde bulunan bazı bilgilerin test edilmesi gerekebilir. İşlenen suçun açığa kavuşturmaya veya kanıtlamaya çalıştığınız yönleri olabilir. Şüpheli şahsın suçu işlemediğine dair sağlam bir delili olup olmadığını belirlemek veya bu delili sorgulamak isteyebilirsiniz. İlave kanıt arıyor ve bunun nereden sağlanacağını öğrenmek istiyor olabilirsiniz. Gerekli hazırlıkları yapmış olmak şüpheli şahıstan elde etmek istediğiniz bilgileri alma olasılığını artıracaktır. Hazırlığınız tam değilse, büyük olasılıkla görüşme esnasında “tökezleyecek” ve ne yaptığınızla ilgili bir güvensizlik ve belirsizlik duygusunu karşı tarafa iletceksiniz. Ne kadar az zamanınız olduğunu düşünürseniz düşünün, hazırlık için daima vakit ayırmalısınız. Başlangıç olarak, soruşturması yapılan suçla ilgili olarak mümkün olduğunca derinlemesine bilgi sahibi olduğunuzdan emin olun. Buna yalnızca olayın hangi koşullarda meydana geldiği değil, aynı zamanda mevcut bütün bilgiler (adli tıp bilgileri, verilen ifadeler, bilirkişi görüşleri) ve iddia makamını destekleyecek kanıtlar da dahil olmak üzere, soruşturması yapılan suçların yasal tanımları da dahildir. Adli sicili dahil olmak üzere, şüpheli şahsın kişisel öyküsüyle ilgili olarak mümkün olduğu kadar çok bilgiye sahip olmalısınız. Görüşme esnasında süratle düşünüp harekete geçmenizi, belki de farklı bir taktik uygulamanızı gerektirebilecek bir şey aniden meydana gelebileceğinden esnek olmalısınız. Genelde iki görüşmecinin olması ve şüpheli şahıs kadınsa görüşmecilerden birinin kadın olması tercih edilir. Ancak bu durum planlama yapılmasını ve görevler üzerinde mutabık kalınmasını gerektirir: tanıştırmayı kim yapacaktır, kim lider konumunda olacaktır, diğer görüşmeci ne zaman müdahale edecektir vb. ? Şüpheli şahıs suçu inkar ettiğinde, itiraf ettiğinde ya da işbirliğini reddedip konuşmadığında nasıl tepki vereceğinizi de planlamalısınız. Şüpheli şahıs olaya karıştığını inkar ettiğinde, bunun nedeni o sırada başka bir yere olduğunu iddia etmesinden mi, yanlış teşhis edildiğini iddia etmesinden mi kaynaklanmaktadır veya başka bir savunma mı öne sürmektedir (örneğin çalınan malın kendisinin malı olduğunu, hareketinin kendini savunma amaçlı olduğunu, makul bir şekilde hareket ettiklerini ama kendilerine yanlış bilgi

verildiğini mi öne sürmektedir)? Şüpheli şahsın vereceği muhtemel cevapları düşünmeli ve “gerçeği” araştırırken bu cevaplarla nasıl baş edeceğinizi göz önüne almalısınız. Kanıtları nasıl açıklayacağınızı da planlamalısınız. Hangi aşamada zaten bildiğiniz bir bilgiyi şüpheli şahsa söylemek ve onların tepkisini beklemek daha yararlı olacaktır?

Hazırlanma

Hazırlanma da görüşme için psikolojik olarak hazır olmayı içerir. Sizi çileden çıkarıp güçlük yaratsa bile, şüpheli şahsın davranışlarına olumlu yaklaşıma hazır olmalısınız. Şüpheli şahsı bir karşılıklı anlayış geliştirme ve amacınıza ulaşmanız için en uygun ortamı yaratmaya odaklanmalısınız. Aynı zamanda kendi duygularınızın ve ruhsal durumunuzun ve bu duyguların ve ruhsal durumun görüşmenin ilerlemesini engellemeyecek şekilde nasıl kuşatılıp edilip kontrol altına alınacağını da farkında olmalısınız. Kişiliğinizin veya ruh halinizin, şüpheli şahsı karşılıklı bir anlayış geliştirilmesini engelleyebileceği anlaşıldığında, lider konumundaki görüşmecinin, sözü yardımcı meslektaşına bırakabileceğini hatırlınızda tutun. Hazırlanma aynı zamanda görüşmenin yapılacağı optimum fiziksel ortamın da oluşturulmasını gerektirir. Görüşmenin nerede yapılacağına karar vermelisiniz: örneğin görüşme odasının nasıl düzenleneceği ve doğru kayıt cihazına nasıl erişileceği gibi. Görüşmenin oturma planı bile önceden düşünülmeli ve odada o sırada kimin bulunacağına, neyi amaçladığınıza ve şüpheli şahsın özel durumuna veya ihtiyaçlarına bağlı olarak oturma düzeninde değişiklik yapılmalıdır. Görüşme esnasında sizin veya şüpheli şahsın dikkatini dağıtacak hiçbir şey olmamasını ve odanın sessiz, özel ve gereksiz müdahalelerden uzak olmasını temin etmelisiniz.

Örneğin hukuk danışmanı, çevirmen veya yaşı küçük şüpheliler söz konusu olduğunda şüpheliye refakat eden bir yetişkin gibi üçüncü tarafların odada varlığının dikkatinizi dağıtmasına veya sizi telaşlandırmasına izin vermemelisiniz. Bu şahısların planlama safhasında göz önüne almanız gereken belirli görevleri olup görüşmeye başlar başlamaz bu hususu kendileriyle açıklığa kavuşturmalısınız.

Tanışma

Unutmayın ki, şüpheli şahsı bir karşılıklı anlayış geliştirmelisiniz, bu da şüpheliyle daha ilk tanışmanızda başlar. Bunu, şüpheli şahsa gösterdiğiniz ilgi ve onların esenliğine verdiğiniz önem destekleyecektir. Siz şüpheli şahsı

“arkadaş” olmaya çalışmıyorsunuz, onun yerine, şüpheli şahısların sizin onlara insan olarak saygı gösterdiğinizi ve içinde buldukları durumla ilgili stresleri ve sorunları anladığınızı görebilecekleri bir şekilde hareket ediyorsunuz.

- ▶ Adınızı ve rütbenizi söyleyerek kendinizi tanıtır ve aynı şekilde, odada bulunan diğer polis memurlarını ve yetkilileri de tanıtır. Sizin ve diğer memurların görüşme esnasındaki rollerini anlatır.
- ▶ Şüpheli şahsa kendisiyle neden görüşme yapıldığını anlatır. Milli yasa ve kurallarına bağlı olmak üzere bu aşamada şüpheli şahsı uyarmanız gerekebilir. Bunun söz konusu olup olmadığına bakılmaksızın, şüpheliyi açık bir ifadeyle ve anlayabilecekleri bir lisanla, hangi suçu veya suçları işlemiş olabileceğinden şüphelenildiği ve kendisine ne hakkında sorular soracağınız konularında bilgilendirir.
- ▶ Görüşme esnasında neler yapılacağını, yani görüşmenin nasıl icra edileceğini anlatır. Şüpheliye aynı zamanda bazı bilgi ve konuları izah etmek üzere görüşme esnasında gündeme gelebilecek diğer konularla ilgili olarak da kendisine sorular sorulabileceğini açıklar.
- ▶ Şüpheliye avukat buldurma hakkı ve kendi milli yasalarına göre bunun hangi aşamada yapılabileceğini açıklamak da dahil olmak üzere şüphelinin haklarının neler olduğunu anlatır.
- ▶ Şüpheliye bu aşamada sorusu olup olmadığını veya bir ihtiyaçları olup olmadığını (örneğin tuvalete gitme veya su içme gibi) sorar. Özellikle de ne dediğini anladığından emin olun.
- ▶ Yukarıdaki hususların hepsinin, açık ve net, anlaşılabilir ve saygılı bir biçimde açıklanması, karşılıklı anlayışın oluşturulması için önemlidir.

Öykü

Tanışma aşamasını tamamladıktan ve şüphelinin kendisinden neyin beklediğini tam olarak anladığı kontrol edildikten sonra, şüpheliye ayrıntılı ve kesintiye uğratılmaksızın olayların bir hikayesini anlatma fırsatı vermelisiniz. Bu anlatıma şüphelinin, soruşturması yapılan suçtan sorumlu olduğuna işaret edebilecek her türlü bilginin açıklanması dahil olmalıdır. Şüpheliye, öyküyü kendi açısından anlatırken düşünüp muhakeme etme fırsatı vermeli ve herhangi bir “boşluğu” hemen doldurmanız gerektiğini düşünmemelisiniz. Sessiz bir süreye izin verilmesi, iyi kullanıldığı takdirde, görüşme yapılan şahsın söylenenleri daha ayrıntılı bir biçimde anlatması veya olaylardan biraz daha söz etmesi için etkili bir vasıta olabilir. Şüpheli kendi öyküsünü anlatırken, anlattıklarının bazı yönlerinden gerçek veya doğru olmaları açısından kuşku duysanız bile,

şüpheliyi konuşmaya cesaretlendirip araya girmemek önemlidir. Unutmayın ki şüpheliye “kendi” öykülerini anlatma fırsatı veriyorsunuz, çünkü bu öykü daha sonra doğruluğu kontrol edilebilecek ve şüphelinin suçluluğuna veya masumiyetine işaret edebilecek bilgiler sağlayacaktır.

Bu öykünün bir kayıtlı bir şekline ihtiyacınız olacaktır. Bu kayda, yalnızca bir kanıt olarak değil, aynı zamanda şüphelinin öyküsünü anlatırken değindiği, ayrıntıları halen elinizdeki bilgilerle çelişen, şüphe uyandıran kritik noktalara ve daha sonra açıklığa kavuşturacağınız veya doğruluğunu sorgulayacağınız noktalara geri dönmenizi sağlaması açısından da ihtiyacınız olacaktır. Şüphelinin, verdiği ifadenin farkında olmasına yardımcı olmak üzere şüpheliye söylediklerinin bir özetini tekrarlayabilirsiniz. Şüpheliye yaptığınız özetle hem fikir olduklarını söyleme veya (kendince) uygun bir biçimde değişiklik yapma fırsatı verin.

Unutmayın ki, beden diliniz ve basit ifadelerinizle şüpheliyi daha ayrıntılı ve eksiksiz bir öykü anlatmaya cesaretlendirebilirsiniz. Buna, şüphelinin anlattıklarına ilgi gösterdiğiniz ve söylemek istediklerini aktif bir biçimde dinlediğiniz ve dair işaretler de dahildir. Bunu hafifçe başınızı sallayarak veya “ilginç” ya da “Anlıyorum” diyerek gösterebilirsiniz.

Sorular

Şüphelinin anlattığı öyküye dayanarak, kendisinden daha fazla ayrıntı vermesini isteyebileceğiniz kısımları belirlersiniz. Şüphelinin daha spesifik bilgiler vermesini ve açık ve net olmayan veya kararsız olduğu anlaşılabilir alanlara ışık tutmasını talep edebilirsiniz. Şüpheliyi daha çok açıklama yapmaya cesaretlendirirken, cevaplarını yönlendirmeden veya kısıtlamadan, mümkün olduğu kadar çok bilgi edinmek için, ucu açık sorulara odaklanmalısınız. Başlangıçta şüpheliyi doğrudan doğruya sıkıştırmadan, daha fazla bilgiye ihtiyacınız olduğunu ve tüm “hikayesini” anlatıncaya kadar devam etmesi gerektiğini anlatmalısınız. Bundan sonra işlenen suçla ilgili olarak elinizde bazı kanıtlar olduğundan, siz kendi sormak istediğiniz hususları sorarsınız. Daha sonra şüphelinin kendi öyküsünde değinmemiş olduğu kanıtları açıklayıp kendisinden açıklama isteyebilirsiniz: örneğin neden suç işlenen bölgede olduğunu, kapı kolunda neden parmak izlerinin bulunduğunu ve çalınan malların neden şüphelinin aracında bulunduğunu sorabilirsiniz. Sorgulamanın bir bölümü olarak, fiziksel kanıtlar veya fotoğraflar de sunabilirsiniz. Örneğin: “Bu tornavidayı tanıyor musunuz?” gibi. Daha önceden kanıt olarak sunacağınız “savunma delillerini” hazırlamış ve bunları sorularınızın arasına nasıl yerleştireceğinizi planlamış olmalısınız. Bilgiyi taktik amaçlı kullandığınızdan, şüpheliye kanıtı tam olarak açıklamadan

“izah etme” veya anlatma fırsatı vermiş olacaksınız. Örneğin, şüphelinin parmak izleri Salı günü meydan gelmiş bir suçun işlendiği yerde bulunduysa, şüpheliye Salı gününü nasıl geçirdiğini sorabilirsiniz. O gün orada olduğunu kabul ediyor mu yoksa başka bir yerde mi olduğunu söylüyor? Eğer soruya “parmak izleriniz suç mahallinde bulundu” diye başlarsanız, o zaman şüpheli suç mahallinde niçin bulunduğu dair bir neden yaratabilir. Her zaman açık bir zihinle sorgulama yaptığınızı unutmayın. Bu bilgilerin arkasındaki nedenleri bildiğinizi farz ederek değil şüphelinin açıklama yaparak ne söylediğini dinlemelisiniz. Şüphelinin yapacağı açıklama inandırıcı ve masum olabilir ve eldeki bütün bilgilerle de örtüşebilir. Bu aşamadan sonra ilerleyerek, şüphelinin verdiği bilgilerle sizin elinizdeki veriler arasında tutarsızlıklar olan alanları ele almalısınız. Bu hususların şüphelinin suçlu olup olmadığını kanıtlamaya (veya aksini kanıtlamaya) yardımcı olma bakımından farklı bir kanıt değeri olacaktır. Yaklaşımlardan biri daha düşük değerli hususlardan başlayıp en kanıtlayıcı güce sahip olanlara doğru ilerlemektir.

Karşılıklı anlayış geliştirmeyle ilgili kısa bir not

Sorularınızı nasıl formüle edeceğinizi bilmelisiniz çünkü bu, alacağınız cevapların niteliği üzerinde doğrudan ve önemli bir etki yaratacaktır. Genel bir kural olarak sorularınız net, açık ve anlaşılır olmalıdır, bundan maksat özel deyimler kullanarak veya aynı anda birbirinden farklı ve ayrı hususları gündeme getirerek şüphelinin aklını karıştırmamaktır.

Birbirinden farklı, çeşitli soru türleri vardır: ucu açık sorular, kesin cevabı olan ‘kapalı’ sorular, cevabın belirli bir yanıtı alacak şekilde kısıtlandığı türden ‘zorlayıcı tercih içeren’ sorular, çok unsurlu sorular ve yönlendirici sorular.

- ▶ Ucu açık sorular şüpheli şahsın daha uzun, daha ayrıntılı cevaplar vermesini sağlayan ve görüşmecinin yönlendirmesini gerektirmeyen türden sorulardır. Bunlar “Ne oldu?” gibi sorular veya şüpheli şahıstan bir olayı veya durumu “anlatmasını”, “izah etmesini” veya “tarif etmesini” isteyen sorular olabilir.
- ▶ Kapalı sorular daha kesin ve belirgin cevaplar gerektiren sorulardır. Örnek vermek gerekirse, “o dediğin kaçta oldu?”, “Başka kim vardı?”, “Hangi adreste oturuyor?” gibi sorulardır. Bu tür sorular şüphelinin ne söylediğini daha iyi kontrol altına alabilen ve şüpheli şahsın ihtiyacınız olan bilgileri vermediği durumlarda yararlı olan sorulardır. Ancak bular, anlatılan öyküyü sınırlı tutabilirler.

- ▶ Zorlayıcı tercih içeren sorular verilecek cevapları sizin belirlediğiniz yanıtlarla sınırlı tutarlar. Silahın tüfek olmasının mümkün olduğu hallerde soru şöyle olabilir: “Tüfek miydi, tabanca mıydı?” Bu tür sorulara karşı şüpheli şahıs görüşmeciyi memnun etmek veya sorgulamanın devam etmesini sağlamak üzere sunulan tercihlerden birini rastgele seçerek cevap verebilir. Bu tür sorulardan kaçınılmalıdır çünkü bunlar açık bir zihni ortaya koymazlar ve aynı zamanda doğru cevaplar görüşmecinin düşündüğü cevapların dışında kalabilir. Görüşmeyi bu şekilde sınırlamayın.
- ▶ Çok unsurlu sorular görüşmecinin aynı anda birden çok soru sorduğu türden sorulardır. Bu, görüşme yapılan şahsın aklını kolayca karıştırabilir ve verilen cevapların da görüşme için aynı derecede kafa karıştırıcı olmalarına neden olabilir. Örnek vermek gerekirse, “O söylediğini ne zaman söyledi ve ne yaptı aynı zamanda odada kim vardı?”
- ▶ Yönlendirici sorular belirli bir yanıt verilmesini sağlayan sorular olup, görüşme yapılan şahsın manipüle edildiği şeklinde değerlendirilen sorulardır. Örnek vermek gerekirse: “Onu yaralamak istedi değil mi?”. Bu tür sorular şüpheli şahsı, emin olmadıkları veya tam hatırlamadıkları halde, söylenenle aynı fikirde olma noktasına getiren türden sorulardır.

Tartışmaya açık bilgiler konusuna nasıl açıklık getireceğinize karar vermeniz gerekecektir. Bu kısmen şüpheliyi anlamınıza ve görüşme esnasında şüpheliyle oluşturduğunuz ilişkiye bağlı olacaktır. Buna şöyle bir örnek verilebilir: örneğin şüpheli X mevkiinde olduğunu söyleyip de sizin elinizde şüpheliyi başkasıyla birlikte Y mevkiinde gördüğünü söyleyen bir tanık varsa, şüpheliye doğrudan karşı çıkmayı ve “Bu doğru değil, Y mevkiinde olduğunu biliyoruz. Niçin bunu itiraf etmiyorsun?” demeyi tercih edebilirsiniz. Bu davranış şüphelinin bunu kabul etmesine de yol açabilir inkar etmesine de. Ancak bu durumda, bu bilgiyi daha sonra kabul etmesi daha da güçleşecektir ve oluşturulan karşılıklı anlayış bozulmaya başlayacak ve şüpheli bilgi vermeye daha az gönüllü olacaktır. Aynı tutarsızlıkla şöyle de baş edebilirsiniz: “Bakin burada bir sorunumuz var, çünkü çok güvenilir bir tanıdığımız sen X’deyim dediğin zaman seni Y’de görmüş. Belki bunu izah etmeye çalışabiliriz. Belki buna bir açıklık getirmemize yardımcı olmak üzere bize söylemek istediğin başka bir şey de vardır” diyebilirsiniz. Bu son örnekteki “çalışabiliriz” ifadesi karşılıklı anlayış temelini sağlanmasına yardımcı olur ve gerçekten ne olduğunu anlamak üzere sizin şüpheliyle birlikte çalıştığınız izlenimini verebilir. Mevcut kanıtlarla hala çelişki halinde olan şüphelinin öyküsünü ‘kapalı’ tür sorularla takip edebiliriz: örneğin “Hala Y’de olmadığını iddia etmeyi sürdüreceksin mi?” Bu durumda şüpheli görüşme sırasında kendisine stratejik

bir biçimde açıkladığınız, kendisi aleyhindeki bilgilerin ağırlığının farkına varacaktır. Bu durum şüpheliyi suçlu itiraf etmenin en iyi hal tarzı olduğuna ikna edebilecektir. Şüphelinin suçunu itiraf etmesi halinde şüphelinin yeni bir öykü anlatmasına ve yerine göre açık sorular ve yoklamalarla tam ve doğru bir açıklama yapmasına izin vermelisiniz. Tüm görüşme boyunca sakin, ağırbaşlı ve medeni tavrınızı muhafaza etmelisiniz. Şüphelinin anlattığı öykünün belirli unsurlarına sıkıca karşı çıktığınız durumlarda bile bunu düşmanca ve saldırgan bir tavır sergilemeden yapmalısınız.

Sonlandırma

Görüşmeyi sonlandırma önemli bir aşama olup sorularınız bitince görüşme sona erer inancıyla çabucak yapılmamalıdır. Ele alınması gereken bir dizi önemli husus vardır. Bunlardan ilki şüpheliye öykülerine ilave etmek istedikleri, açıklık getirmek istedikleri bir şey olup olmadığı ve sormak istedikleri bir soru olup olmadığıdır. Şüpheliyle yeniden görüşme yapma ihtiyacı doğabileceğini unutmayın. O nedenle karşılıklı anlayışı, profesyonel ve saygılı bir ilişkiyi muhafaza etmek önemlidir. Görüşmenin bu aşamasında, eğer önceden biliyorsanız, daha sonraki görüşmelerde neleri ele almayı düşündüğünüzü açıklayabilirsiniz.

Değerlendirme

Görüşmenin sonunda ilk yapacağınız değerlendirme, planlama aşamasında görüşmeyle ilgili olarak belirlediğiniz hedeflere ulaşıp ulaşmadığınızdır. Artık, şüphelinin anlattığı öykünün, sorularınıza verdiği cevapların ve halen elinizdeki bilgilerin ışığında soruşturmayı ilerletmek için nelerin yapılması gerektiğini göz önüne almalısınız. Verilen ifadelerin doğruluğunu, yapılan savunmayı test etmek ve diğer potansiyel tanıklar veya şüpheliler dahil olmak üzere kanıtların yerini belirlemek veya emniyete almak için yeni soruşturmalar yapmanız gerekebilir. Müteakip bir görüşmenin yararını ve buna en iyi nasıl hazırlanabileceğinizi değerlendirmeniz gerekebilir.

Değerlendirme aşaması aynı zamanda kendi performansınız üzerinde düşünmek için de önemli bir fırsattır. Bu sadece görüşmenin iyi gitmeyen yanlarının ve üzerinde durulması gereken hususların eleştirisini değil, aynı zamanda başarılı yanlarından gurur duyacağınız ve neleri yapmaya devam edeceğiniz hususları da içerecektir. Eğer tecrübeli bir üçüncü tarafın yapacağı değerlendirmeye erişiminiz varsa, bu değerlendiricinin sağlayacağı geri bildirim, mesleki gelişme planınıza ve kişisel hedef belirleme sürecinize entegre edilmesi bu tür değerlendirmelerin iyileştirilmesini sağlayacaktır.

Sonuç

Soruşturma amaçlı görüşme becerilerinin edinilmesi ve uygulanması güç ve karmaşık olabilir. Bu süreç geliştirilmiş iletişim becerilerinin kullanılmasını ve en zorlayıcı koşullarda bile açık ve karşısındakine karşı duyarlı olunmasını gerektirir. Görüşmecilerin bütün süreç boyunca planlama yapabilmeleri, görüşmeyi belirli bir yapıya oturtmaları ve disiplin sergilemeleri gerekir. Görüşmeciler aynı zamanda kendi performanslarıyla ilgili olarak eleştirel bir biçimde düşünebilmeli ve bu karmaşık psikolojik süreci anlayabilmelidirler. Edinilmiş olsalar bile bu beceriler amirler ve kıdemli memurlar tarafından değer verilmedikçe, teşvik edilmedikçe, desteklenmedikçe ve kalite kontrolü yapılmadıkça kolaylıkla kaybolabilir veya körelebilir.

Bununla birlikte, bu kılavuzun da gösterdiği gibi, bazı basit ancak kritik adımlar atarak görüşme tekniklerinde önemli ilerlemeler kaydedilebilir. Başarılı soruşturma görüşmelerine yönelik bu yaklaşıma veri sağlayan çok büyük miktarlardaki bilimsel araştırmalardan ve uzman uygulayıcı deneyimlerinden yararlanmak bütün polis memurlarına açıktır.

Polis memurları pragmatik bireylerdir. Polislik sorumluluklarını yerine getirirken neyin işe yarayıp yaramadığını bilmek isterler. Bu kılavuzda "neyin işe yaradığı" gösterilmekte ve soruşturma amaçlı görüşmelerin işlerine yaraması için polis memurlarına temel bir kaynak sunulmaktadır. Şunu kabul etmek de gerekir ki, bu kaynak tek başına bütün polis memurlarını başarılı soruşturma görüşmecilerine dönüştüremez. Ancak, polis memurlarının denenmiş ve test edilmiş yöntemleri mesleki uygulamalarına taşımalarını sağlayacak sağlam bir temel sunmaktadır. Bu, soruşturmalarda polisin etkililiğini artıracak gibi, polis memurlarının, bütün vatandaşların hak ettiği, insan haklarına dayalı polis hizmetlerini sunmalarını da sağlayacaktır.

Demokrasilerde ve hukuk devletinde polis hizmetleri

Suç olaylarının çoğunun toplumun sağladığı bilgiler sonucunda çözüme kavuşturulduğu genelde kabul edilen bir gerçektir. Polisin, hizmet verdiği toplumun ve o toplumu oluşturan farklı bütün unsurların güvenine ve saygısına sahip olduğu durumlarda bu bilgi serbestçe sağlanır. Bunun olmadığı hallerde polis suç olaylarını çözüme kavuşturmak için orantısız bir biçimde itiraflara bel bağlayacaktır. Bu bağımlılık beraberinde baskı uygulamayı, sahte itirafları kabul etmeyi ve suçun failini bulmaya yönelik gerçek veya algılanmış baskılar karşısında insan haklarının ihlalini getirecektir. Polisin suç olaylarını çözmedeki başarısı polisin halkla olan ilişkisiyle yakından bağlantılıdır.

Suçluların adalet önüne çıkarılması çabalarında birinci sınıf soruşturma görüşmecileri son derece önemlidir. Ancak bunların suç olaylarının çözümüne olan katkıları, tanıkların ve mağdurların – yani adaletin yerini bulması için öne çıkıp yardımcı olmaya gönüllü sıradan vatandaşların desteği olmaksızın çok sınırlı olacaktır. Vatandaşların bunu yapması adalet sisteminin adil olduğuna ve tarafsız ve insancıl bir polis hizmetinin profesyonel etkinliğine ve dürüstlüğüne inandıkları yerlerde daha muhtemeldir. Toplumun hukukun üstünlüğüne güvenini ve saygısını sağlamada profesyonel ve saygılı soruşturma görüşmeciliği büyük bir yapıtaşı oluşturabilir.

Polis görüşmelerinde uygulanan ilkeler

Amaç doğru, güvenilir ve kapsamlı bilgi elde etmektir

- ▶ Görüşmenin amacı neler olup bittiğine dair ve görüşme yapılan şahsın bildiği diğer ilgili bilgiler konusunda tam, gerçek ve doğru anlatımı elde etmektir.

Aksi kanıtlanıncaya kadar şahsın masum olduğunu kabul eden açık ama soruşturmacı bir zihni muhafaza etmek

- ▶ Görüşmeci kişisel görüşlerinin veya önyargıların kendisini etkilemesine izin vermemeli, bunun yerine konuya açık bir zihinle yaklaşmalıdır. Bu sayede daha soruşturmacı bir yaklaşımla eksiksiz ve güvenilir bir anlatıma yönelik sorular sorulabilecektir. Böylece, görüşmeci kendisinde mevcut olan öykü ile şahsın öyküsünü karşılıklı test edebilecektir.

Tarafsız ve herkesin onuruna saygılı davranmak

- ▶ Görüşmecinin daima şüpheli şahsın insan haklarıyla uyumlu, profesyonel bir yaklaşımla hareket etmesi ve özel ihtiyaçları olan bireylere duyarlı davranması çok önemlidir.

Soruşturma yapmakla yükümlü olduğunuzdan, sessiz kalan bir şüpheliyle de görüşme yapmak mümkündür

- ▶ şüpheli sessiz kalsa da görüşmeci soru sormaya devam etmelidir. şüpheli daha sonra kendisine bazı soruların sorulmadığını iddia edebilir. Bu, kendilerine öykülerini anlatmaları için verilen bir fırsattır.

Soruşturmayla ilgili olduğu müddetçe istediğiniz her soruyu sorabilirsiniz

- ▶ Sizden söz konusu suç olayını soruşturmanız istenmektedir o amaçla, olayı çözmeye yönelik her soruyu sormada serbestsiniz

Verilen cevabı kabul etmek zorunda değlisiniz ve baskı aracı haline gelmedikçe soruyu sormada ısrar edebilirsiniz

- ▶ Doğru ve gerçek öyküyü bulma arayışı içinde olan görüşmeci ortaya çıkan çelişkilere ve tutarsızlıklara açıklık getirmek için anlatılan öyküyle ilgili yoklama soruları sorabilir ve öyküyü sorgulayabilir.

Suçun gerçek bir biçimde itirafının, gerek adalet sistemi, gerekse mağdur için yararları olduğunu kabul etmek

- ▶ Sahte itiraf olasılığı konusunda dikkatli olmalısınız, ancak suçun kabul edilmesi de, mağdur üzerindeki tedirginlik ve stresi azaltacak ve çekişmeli bir davaya oranla, adaletin yerini daha etkin ve zamanında bulmasını sağlayacaktır.

Notlar

Avrupa Konseyi Ceza Hukuku İşbirliği Birimi (GM1) öncülüğünde hazırlanan giriş niteliğindeki bu özet el kitabı, temel olarak polis memurları ve bunlar arasında da özellikle şüphelilerle görüşme yapanlar için bir eğitim aracı olarak tasarlanmıştır. El kitabının esas amacı, soruşturmanın mülakat aşaması sırasında insan hakları ile uyumlu uygulamaları teşvik etmek ve bunu yaparken de yalnızca yasal ve ahlaki zorunlulukların değil, aynı zamanda böyle bir yaklaşımın benimsenmesi ile elde edilecek olan operasyonel etkililiğin de altını çizmektir.

Söz konusu el kitabı bunlara ek olarak, davaların çözümünde yalnızca ispatlanmamış itiraflara güvenmenin tehlikelerine dikkat çekmekte; açık görüşlülüğü korumanın ve masumiyet karinesinin taşıdığı hayati önemi vurgulamakta; şüphelilerin mülakatları sırasında baskı ve işkenceye başvurmanın güvenilmezliğini ispatlamakta; şüphelilerin, dava konusu edilebilir bilgilerin ortaya çıkma olasılığı en fazla olacak şekilde sorgulanması için uygulamaya yönelik tavsiyeler içermekte ve memurlara, soruşturma mülakatlarını etkili bir şekilde yapılandırılmalarını ve planlamalarını sağlayacak yöntemler sunmaktadır.

www.coe.int

Avrupa Konseyi Avrupa kıtasının önde gelen insan hakları kuruluşudur. Avrupa Konseyi, Avrupa Birliği'nin tüm üyeleri dahil olmak üzere, 47 üye ülkeden oluşmaktadır. Tüm Avrupa Konseyi üyeleri insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünü korumaya yönelik Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesini imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Sözleşmenin üye ülkelerdeki uygulamasını denetler.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE